Hundreder af Aar tilbage i Tiden, men om at see paa den factiske Tilstand, som den nu er. Gjorde man det ikke, saa kunde man ikke vel gaae til at tage Noget fra Godseierne, hvilket dog Alle, som tænke sig denne Sag vidner — hvilke Nuancer der end ellers kan være imellem deres Opfattelse — ere enige om at gjøre. Jeg skal imidlertid med Hensyn til disse historiske Betragtninger, som dog maaskee kunne være af Interesse for denne Sags fremtidige Gang, om de end ikke have Betydning for den nuværende Behandling, tillade mig at sige, at jeg troer, at de ærede Medlemmer selv der tage fuldstændig feil. Det ærede Medlem fra Assens nævnte før, at Fæstetvang var en 300 Aar gammel Institution her i Landet. Det ærede Medlem for Aarhus Amts 1ste Valgkreds har før sagt, at Godseierne ikke altid have havt Ret til at sælge Fæstegods og tage hele Værdien deraf. Det er ikke rigtigt, det er en meget stor Misforstaaelse. Det har ogsaa ofte, naar der har været Tale om Forpagtninger paa 50 Aar, været sagt, at dette var en ganske særegen Begunstigelse, der i 1792 blev indrømmet Godseierne. Den samme Feiltagelse gjør sig gjældende her. Det var en Begunstigelse, der blev indrømmet i 1792; men det var ikke noget Nyt, de havde den 2 Aar før, de havde kun i et Tidsrum af 2 Aar været berøvet denne Tilladelse. Fæstetvangen er indført i Marts 1790, ikke tidligere. Jeg tør ikke trække med at nævne ældre Bestemmelser, gamle Juristers Meninger om disse Bestemmelser, jeg skal afholde mig derfra; thi det behøves jo heller ikke. Man kan tage et hvilketsomhelst Skrift, der taler om Forholdene før 1790 — og der er mange Skrifter, som tale derom —, og man vil da finde, at selv de, der stille sig paa Bondestandens Standpunkt — og det var Mange, der dengang med samme Iver som nu de ærede Medlemmer toge sig af denne dengang undertrykte Classe — men selv de omtale det som den factiske Tilstand før 1790, at der ikke blot her i Omegnen af Kjøbenhavn, hvor det var meget almindeligt, men ogsaa i mange andre Egne af Landet, gaves Bortforpagtning paa forskjellige Vilkaar. Ligeoverfor det ærede Medlem for Aarhus Amt, som har citeret Estrup, skal jeg slutte mig til det ærede Medlem for Sorø i Dnsket om, at han vilde gaae videre i sine Undersøgelser af, hvad denne Forfatter siger, og navnlig i hans Fremstilling af den historiske Tilstand; han vil da hos denne Forfatter, ligesom hos enhver anden Forfatter, der har beskæftiget sig med dette Spørgsmaal, finde, at den historiske Tilstand er fremstillet paa en heelt anden Maade. Det er jo ganske vist Tilfældet, at Meget med Urette var bleven Fæstegods; ikke faa Selveiergaarde vare efterhaanden blevne gjorte til Fæste; det var hele Egne, hvorom det vistnok gjælder. Men overfor Spørgsmaalet om den almindelige Retstilstand, som den da var, er denne gamle Oprindelse ikke afgjørende. Jeg skal som sagt ikke dvæle ved de flere Punkter, der ganske vist have været underkastede Tvivl, men som nu mere og mere ere komne paa det Rene, og navnlig ved Spørgsmaalet om, hvorvidt Landgildet var foranderligt eller ikke; men jeg skal kun bede de Herrer, der ere af modsat Mening, at gjenkalde sig den factiske Tilstand, som den dengang var. Godseierne havde ikke Lov til at gjøre Alt overfor Bonden; de vare bundne i flere Henseender, paa samme Maade som Bønderne i saa mange Henseender vare bundne til Fordeel for Godseierne! Men hvilken var den factiske Tilstand før 1790? Var det ikke den, at Godseierne kunde udsuge Bønderne paa den fuldstændigste Maade igjennem den hele personlige Ufrihed, hvori disse befandt sig, og da først og fremmest igjennem Hoveriet? Selv om Godseierne ikke kunde forhøie Landgilden, hvad enten de nu havde Lov dertil eller ikke — de Fleste mene dog, at de havde Lov dertil — men var det ikke ialfald den factiske Tilstand før 1790, at Godseierne gjennem disse to Ting, det ubestemte Hoverr og Forhøielsen af Indfæstningerne, kunde presse ud af Bonden, hvad der